

pieta, ergo si dimittere illam peccatum est, tenere autem vere tormentum; necesse est, ut aut dimittentem adulteria faciamus, aut quotidianas pignas tenentes habeamus.

Quia, teste S. Hieron. uxorem pauperem alere difficile est, divitem ferre tormentum. Pulchra cito adamatur, facta concupiscit. Difficile custoditur, quod plures amant; molestum possidere, quod nemo habere dignatur, minore tamen miseria deformis habetur, quam formosa servatur; nihil tutum, in quo totius populi vota suspirant: alius forma, alius ingenio, alius facietia, alius liberalitate sollicitat; aliquo modo expugnatur, quod undique incessitur.

Circa amissionem conjugū.

Quia omnia bona tecum portas, cur ergo tristaris de amissione illius, quod bonum verum non est?

Quia, teste Seneca, conjux est adventitium bonum: nec est inter illa, quæ semel alicui contingunt.

Quia, si e facilius in medio virtutis consistes. Hinc Deus Ezechiel: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum, et non planges, neque mortuorum luctum facies. Locutus sum ego, inquit Propheta ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere.

Circa amissionem liberorum.

Quia, stultus est, teste Seneca, qui flet mortem mortalium: perire perituri, habet eos ille, cuius magis erant, quam tui, educandos tibi illos mandaverat; recepit illos, non abstulit.

Quia, si boni fuerunt, in cælum recepti magis tibi proderunt ad solatium et adiutorium; si vero mali, de gravi es onere liberatus, imo, et confusione, cum, teste Syrach, confusio patris sit filius indisciplina-tus.

Quia rapti sunt, ne malitia mataret intellectum, quia placita erat Deo anima illorum etc. an tristareris, si Princeps ad se in aula propter talenta transtulisset?

Quia, si infans fuit, major est in celo, quam Joannes Baptista fuerit in terris; si ergo B. Elisabeth de suo filio sibi gratulantur, et per eum multa dona a Deo impetrare confidebat, an non tu magis de filio tuo? etc.

Quia non sunt amissi, sed præmissi. Hinc dicere possunt, quod B. Ambr. de fratre: Quid te, mi frater amantissime, leam? non enim perdidisti usum tuum, sed commutavi. Ante in corpore inseparabilis, nunc individuus affectu; manes enim mecum, ac semper manebis; numquam te patria mihi eripuit, nec mihi patriam prætulisti, et nunc alteram præstitisti. Cœpi enim jam non esse tibi, pergimus, ubi melior mei portio est, numquam siquidem in me totus fui, sed in altero nostri pars major amborum. Utrique autem eramus in Christo, in quo, et summa universitas, et portio singulorum est.

Quia, liberi tui thesaurus fuerant (juxta illud Annæ: o omnia in te habentes, non debebamus dimittere te) in fortissima cœli arce tibi tutius asservatur.

Quia, si flosculum ex horto decerptum non doles, si Deo in altari conseretur, cur doles, recentēs tuos flosculos liberorum in cœleste templum translato?

Quia, qui propter Deum reliquerit filios, centuplum recipiet etc.

Quia, si e periculo vite corporalis, v. gr. incendio, ereptum videns gauderes, multo magis lætari debes, si liberatum a periculo inferni videas.

Quia, si gauderes e bello reducem in patriam feliciter appulisse, cur non gaudes vitæ, quæ est militia super terram, finem imposuisse, ut æterna pace fruatur?

Quia voluntas Dei, teste S. Hieronymo, sola debet sufficere ad solatium, cui nullum præponere jubemur affectum. Hinc idem alibi: Placeat homini, quidquid Deo placet, ob hoc ipsum, quia Deo placet.

Quia liberis quietem non negas cur ergo somnum mortis non potius gratuleris, quam felix adeo resurrectio sequetur?

Quia illi gaudent se evasisse ex carcere corporis; cur ergo tu doles, quod liberati sint, et retrahere cupis? non est lugenda mors, quam vita immortalis sequitur. Hinc Apostolus: Nolimus ignorare vos fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut cæteri, qui spem non habent. Sed et S. Ambrosius: Mortem probamus non esse lugendam, quia admodum somnus a labore mundi requiescere facit in spe resurrectionis.

Quia sentire debes de liberis, ut S. August. de amico, dum sic loquitur: Beatus qui amat te, et amicum in te, et inimicum propter te; nullum enim charum ille solus

amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur; te autem, Domine, nemo amittit, nisi qui dimittit.

Quia filii quasi dicunt id, quod Christus Apostolis: Expedi vobis, ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos etc. quia scilicet in me solo solatium ponitur.

Circa carentiam solatorum mundi.

Quia melius est gaudio carere, quam de eo habito graviter postea dolere; atqui, teste Scriptura, extrema gaudii luctus occupat. Et S. Greg. jure testat, ut, quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipsis postea cogamur sentire tormenta. Hinc, et in Apocalypsi: Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date ei tormentum et luctum.

Quia stulle illis gaudiis reficere conaris animum, quæ sitim desiderii magis irritant, juxta id: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Quia teste S. Bernardo, illud revera verum gaudium est, quod non de creatura, sed de Creatore, percipitur: quod cum possederis, nemo tollet a te, cui comparata omnis suavitas dolor est, omne aliud, quod delectare est, omnisque aliunde jucunditas moror, omne dulce amarum, omne quodcumque molestum.

Quia vas cordis nostri, cum sit ad capiendum Deum factum, non potest ab ullo creato gaudio satiari.

Quia, teste Seneca, sola virtus præstat gaudium perpetuum et securum; etsi vero nubium materia interveniat, hæc tamen infra fertur, nec unquam diem vincit.

Quia mundana gaudia similia sunt ebrietati, quæ unius horæ hilarem insaniam longi temporis tædio pensat.

Contra servitutis jugum.

Quia, licet corporea obnoxia sint dominis, mens tamen sui juris est, ut ait Seneca. Hinc, et S. Bernardus: Voluntati, nec leges imperant, nec Principes dominantur, libera est, maxime si spiritu ducitur, quia, ubi spiritus, ibi libertas.

Quia, teste S. Ambr. ille solum servit, qui vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel morore dejicitur, ser-

vilis enim omnis est passio. Hinc Tullius: Liber est æstimandus, qui nulli turpitudini servit. Et S. Aug. Bonus etiam, si servit, liber est; malus autem, etiam si regnat, servus est tot dominorum, quot vitiorum quorum damnationem, inquit Ambrosius, nec noctu potest fugere, quia contra se habet dominos, intra se servitium patitur intolerabile etc.

CAPUT III.

SOLATIA PRO UTRISQUE, REGULARIBUS SCILICET ET SECULARIBUS.

Circa tribulationes.

Quia roborant, ut olla per ignem, et arboris in mari robustiores fiunt.

Quia cor dilatant, ut malleus aurum, ut fiat amplior, et capax divinorum donorum; in tribulatione dilatasti mihi.

Quia tribulatio, ut aqua, 1. temperat vinum lætitiæ, ne rationem auferat, aut morbos generet. 2. Extinguit ignem libidinis, ut expertus est Monachus, jussu Abbatis vexatus ab aliis; si ergo gaudes aquam offerri, cum domus succensa est, quidni, et quando anima ardet? 3. Quia submergit hostes: operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non remansit. 4. Nutrit pisces fideles, ne pereant, aut computrescant. 5. Provehit fideles in patriam. 6. Extinguit sitim cupiditatum. 7. Est apta ad baptismum spirituale.

Quia ut ignis, 1. emollit, ut ex imagine diaboli fiat imago Christi, factique, ut recipiamus colores pulcherrimos florum, seu virtutum; facile terminemur termino diviniæ voluntatis. 2. Dissolvit vincula, ut tribus pueris in fornace: et illi Christiano, quem cum Saraceni exponerent ante sua castra, sperantes, quod Christiani sic lapides in eam partem non jacerent, ille adhortatus est, ut non desisterent propter se, et sic lapis con-jectus dissolvit, illumque liberavit. 3. Quia ut ignis probat aurum, et vasa in honorem efformat. 4. Quia ut ignis rarefacit, id est, ampliorem locum virtutis occupare facit; et præterea etiam disgregat heterogenea (ceteruras) et congregat homogenea, scilicet imaginem cum suo exemplari.

Quia purgat. 1. separat paleas a tritico; 2. scoriam ab auro, et ferro; 3. facces a vino; 4. malum sanguinem a bono, ut in Phlebotomia; 5. noxios humores a stomacho, ut medicina.

Quia est velut pilula saccharo consolationis involuta, juxta illud David : Secundum multitudinem dolorum etc. est cauterium ; si ergo, teste S. Scriptura, non est census super censum salutis corporis, quid facies pro salute animæ?

Quia tollit curvatum, faciens hominem sursum respicere; cum ignoramus quid faciamus, hoc unum habemus residuum, ut fugiamus ad te. Item tollit cæcitatem mentis juxta id : Vexatio dabit intellectum. Et fel piscis Tobie oculos aperiens præfiguravit.

Quia illuminat hominem ad videnda mala præterita, uti fratres Joseph : Merito hæc patimur etc. ad speranda bona futura, quia (tribulatio patientiam, patientia spem operatur) ad videndum Deum (sic columba reversa est ad arcam) ad cognoscendum se ipsum (nemo enim, teste S. Gregorio, vires suas in pace cognoscit) si bella desunt, virtutum experimenta non produrunt.

Quia excitat a somno pigritiæ, ne perdas tempus meriti.

Quia est veluti absinthium, quo hi, qui sunt spiritualiter parvuli, a lacte temporalis consolationis separantur. Hinc quidam Pater : Ipse, inquit, mundus, dum tot amaritudinibus cruciatur, quid aliud, nisi ut non ametur, clamat?

Quia facit hominem recurrere ad quærenda solatia divina, sicut princeps, qui vult a se emi vinum vel frumentum, prohibet, ne alii vendant.

Quia facit recurrere ad Deum, exemplo Jonæ. Et, teste Psalmista : Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Nam fatigatus quærit quietem, æger sanitatem, naufragus suspirat ad portum, famelicus ad cibum, tribulatus ad remedium, quod nusquam melius reperit, quam apud Deum.

Quia tribulatio est loco purgatorii; quis debitor mille talentorum pro tanto debito unum crucigerum non libenter porrigat, juxta id Ecclesiast. Est, qui multa redimat parvo pretio?

Quia est signum prædestinationis; non enim consurgit duplex tribulatio, teste Naum, vel, ut Septuaginta vertunt, non judicabit Dominus his in idipsum.

Quia sicut in tribulis pulchræ aves cardeles insident, ita Angeli in tribulato corde. Quia aqua tribulationum per secum hu-

manitatis Christi fuit collata, de quo dictum : sicut cinnamomum etc. unde Christus quondam revelavit : Cum homo gravatur, si in proprio merito mihi illud propinare, ego, cum inde biberem, ex ore meo tantum dulcedinis ei tribuerem, unde sic nobilitaretur, ut numquam de cætero perire posset. Sed cum homo inde prior biberit, inficit illud, et quo prius bibit, eo magis amaricatur, et arescit, ut inde non deceat bibere, nisi poenitentia, et confessione purgetur.

Quia solatium est socios habere : unde S. Bernardus : Quomodocumque sæviat tribulatio, non putes te derelictum, sed memineris scriptum esse : Cum ipso sum in tribulatione. Et alibi : Da mihi tribulationes, ut semper possis mecum esse. Hinc, et Dominus : Cum transieris per aquas, tecum ero. Et Nabuchodonosor vidit in fornace cum pueris quartum similem Filio Dei.

Quia virtutem manifestat, et perficit; nam, ut aromata, teste Gregorio, non nisi cum incenduntur, fragrantiam expandunt, ita sancti viri, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innotescere faciunt. Et S. Bernardus : Species odorem integre quidem reddunt, sed non tantum, quantum confractæ; sic et virtutes in pace fortiter redolent, sed fortius in tribulatione, quia virtus in pace acquiritur, in perseveratione probatur, in victoria approbatur.

Quia per tribulationes custoditur cor, sicut ignis sub cinere, semen sub nive, tabernaculum sub sagis cilicinis. Hinc, teste Gregorio : Ideo sapientia cor Salomonis deseruit, quia illum nulla disciplina tribulationis custodivit.

Quia tribulatio est materia spiritualis gaudii; nam, teste Seneca : Nullum ita magnum solatium est, sicut, illud quod extrahitur de adversitate. Hoc ex aqua in vinum mutata præfiguratum est : nam aqua tribulationem, vinum lætificans cor eorum, postea gaudium, significat. Hinc Apostolus : Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Et Psalmista : Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; nimirum sicut æger ob curationem, operarius ob mercedem, mercator ob rem pretiosam vili pretio emptam etc. lætatur. Sed et mater afflictionum filiorum magis fovet.

Quia educit hominem e carcere, sicut Angelus Petrum, percusso latere; nam latus in scriptura vocantur omnes affinitatis, vel alio vinculo conjuncti.

Quia sunt malleus coronam fabricans, de qua Ecclesia : Corona aurea super caput ejus : nimirum nobile vincendi genus est patientia : vincit, qui palitur : si vis vincere, disce pati.

Circa numerum tribulationum.

Quia hæc certa est via ad celum, juxta illud : Per multas tribulationes oportet introire in regnum Dei.

Quia sunt nuntii celeriter hominem vocantes ad Deum, vel, ut Pater quidam noster dicebat, equivoques juxta id : Multiplicate sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Hinc Ægyptii (id est tribulationes) cogebant filios Israel exire de Ægypto; nimirum amor de facili a loco subtrahitur, in quo non nisi supplicium invenitur.

Quia tribulationes multe sunt multa ora ad Deum clamantia (juxta id : Ad Dominum, cum tribularer, clamavi etc.) Unde oratio facilis exauditur, quia, teste Hieronymo, impossibile est, multorum preces non exaudiri. Hinc et Ecclesia petit, multiplicatis intercessoribus sibi largiri, quod petit. Et quidam doctor de Lazaro ait, quod tot habuit ora clamantia, quot vulnera.

Quia aquæ multe amaræ, quales sunt maris, nutriunt et produunt pisces grandes, id est, homines magnæ virtutis; et elevant arcem, id est, justum, in altum perfectionis. Hinc Job : Cor eorum longe est a disciplina, propterea non exaltabuntur.

Quia aquæ multe, maxime lixivii, purgant, et dealbant; hinc in Apocalypsi : Hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. Quia multe tribulationes, ut vulnera multa vestem ornant.

Quia multi ictus tribulationum, ut scarnificatio, emittunt sanguinem peccati, et concupiscentiæ, a quo petit liberari S. David Psal. l. Libera me de sanguinibus etc, maxime si prius caro igne, vel calore per ventosam inflammata est. Unde et Spiritus Sanctus prius apostolorum corda inflammavit, antequam per tribulationes sanguinem emitterent.

Quia tribulationes sunt gemmæ vestem charitatis ornantes? Unde sicut vestis non abijcitur propter gravitatem; ita nec charitas propter tribulationes.

Quia tribulationes sunt malleus, pretium

operibus nostris, et animæ imprimens imaginem Christi.

Quia, sicut varietas gemmarum ornatur coram, ita et animarum varietas tribulationum.

Circa persecutiones.

Quia Ecclesia et ejus filii, teste Gregorio, sunt sicut Arcturus, qui semper versatur supra horizontem, sed numquam mergitur; hinc Hilarius : Hoc Ecclesiæ proprium est, ut tunc vincat, cum læditur; tunc intelligat, cum arguitur; tunc obtineat, cum deseritur. Et alibi : Hoc habet proprium Ecclesia, dum persecuta est, floret; dum opprimitur, crescit; dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit; dum arguitur, intelligit; et tunc stat, cum superari videtur.

Circa flagella.

Quia ubera matris habes, ergo et verbera patris habe; sic enim deceat, per amaritudines filios ablectari.

Quia sunt signa amoris; qui enim diligit filium assiduatur ei flagella, teste Syrac. Virga tua, et baculus tuus ipsa me consolata sunt, inquit David. Sunt virga aurea, quam Deus, sicut olim Assuerus, in signum gratiæ ostendit.

Quia, et granum gauderet se flagellari, si saperet, ut sic converti possit in hominem, quanto magis tu, ut convertaris in Deum. Certe sic Christus ut purum granum flagellari prius voluit.

Quia, teste S. Bernardo, ejusmodi flagella sunt thesaurus infinitus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei.

Quia servi principum non æstimant colaphos a Domino joco datos, sed potius gaudent, et spem promotionis inde concipiunt : atque ludit in humanis divina potentia rebus.

Quia si exceptus es a passione flagellorum, exceptus es et a numero filiorum.

Circa poenitentiam laborem.

Quia poenitentia omnia solvit debita; omnia adversa mitigat consideratione culparum; omnia contrita sanat, scilicet corda per peccatum vulnerata; omnia desperata animat, scilicet animas ad spem veniæ erigendo.

Quia ut amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat, pericula maris spes lucri delectat, dolorem medicinæ spes salutis militat; ita penitentiam spes veniæ, et misericordiae. Qui nucleum cupit, frangit nucem; ergo et penitentiam agat, qui æterno cupit adherere bono : S. Hieronymus.

Quia sicut pennæ avium dum portantur ab his in terra, pertant eas ad cælum; ita et penitentia hominum; unde grossescit materia, inde sarcina levigatur; et quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere, teste Bernardo.

Circa carentiam laudis.

Quia, teste S. Augustino, bonum laudare, non laudato, sed laudanti prodest. S. Ambrosius: illo tempore potissimum merita sanctitatis extollo, quando nec laudantem adulteria, inde sarcina tenet elatio; lauda ergo post periculum, predica securum, scilicet post mortem.

Quia laus sua justos cruciat (unde quidam concionator dicenti sibi: Benedictus sermo oris tui, respondit: sed maledictus sermo oris tui) et iniquos exaltat, quos dum lætificat, reprobos monstrat.

Quia tenebræ miscetur luci, venenum cibo suavi, si cum bono opere laus humana conjungitur. Hinc S. Gregorius: Charitatis et pietatis miracula amate, quæ tanto securiora sunt, quanto et occulta, de quibus apud Deum eo major fit retributio, quo apud homines minor est gloria.

Quia est similis Echo currenti per concavitates aurium humanarum. Est fumus ex accensis amore tui cordibus ascendens; in quibus, dum tui ignem amoris divini accendis, fumum laudis ad te sursum emittunt.

Quia stultus est, qui in theatro positus homines pauperes magis pro laudatoribus habere cupit, quam Deum ipsum, qui dives est in omnem.

Circa humanæ gloriæ carentiam.

Quia totus mundus punctum est respectu cœli, et hoc plures gentes incolunt adeo diversæ et dissitæ, ut vel difficultate itinerum, vel loquendi diversitate, vel commercii insolentia, ne urbes quidem omnes agnoscantur. Certe ætate Tullii romana fama, licet jam adulta, ne Caucasum quidem transierat;

an ubi romani nominis transire fama nequit, romani honoris gloria progreditur?

Quia gloriam, vel appetis in vita, vel post mortem? si primum, tibi ignota est plerumque, cum nemo facile in faciem glorificet, et præterea non tua sit, sed dicere debeas: Non nobis Domine, non nobis, sed nominis tuo da gloriam. Si secundum, vel eris in purgatorio, vel in inferno, et sic non cognosces; vel eris in cœlo, et sic non curabis, juxta illud Boetii: Si bene sibi mens conscia terreno post carcere resoluta cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cœlo fruens, terrenis gaudet exenptam.

Circa carentiam honoris.

Quia casum appetit, teste Gregorio, qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum. Et quia, ut idem ait, qui nititur ad altiora ascendere, quid aliud agit, nisi ut crescendo decrescat, et ascendendo altius exterius, interius in profundum descendat.

Quia, ut ædificati parietes, si prius pondera recipiant, quam novitatis suæ humore siccentur, ruinam afferunt; ita si honoris pondus animo nondum a sui æstimatione vacuo, et in virtute fundato imponatur, nihil nisi ruina timenda est.

Quia ad honores vera via per solam virtutem patet, ut olim Romani gemino templo ita extracto, ut non nisi per virtutis templum ad honoris ædem intrare liceret, docuerunt.

Circa carentiam famæ.

Quia, qui te infamant, non ex judicio, sed ex morbo hoc dicunt.

Quia testis conscientia est: hinc S. Augustinus: Senti de Augustino, quod lubet; sola me in oculis Dei conscientia non accusat. Et S. Gregorius: Inter verba laudantium, sive vituperantium, ad mentem semper recurrendum est; si in ea non invenitur malum, quod de nobis loquuntur homines, in magnam debemus lætitiâ prosilire. Quid enim si non omnes laudant, et conscientia liberos nos esse demonstrat. Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae. S. Job: Ecce in cœlo testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo,

testis in corde, dimittamus stultos loqui foris, quod voluit.

Quia cæci sunt, qui infamant; quis curavit cæcos de sua physiognomia judicantes.

Circa simplicitatis infamiam.

Quia simplicitas est optima directrix vitæ nostræ; nam, teste David, simplicitas justorum dirigit eos.

Quia cum simplicibus sermocinatio ejus, quid autem eloquio Dei dulcius? Quam dulcia etc. vivus est sermo etc. teste Paulo, et Salomone. Omnis sermo Dei ignitus. Hinc David: Ignitum eloquium tuum vehementer; et Discipuli in Emmaus: Nonne cor nostrum ardens erat, quando loquebatur nobis etc. Et sponsa: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

Quia, teste S. Gregorio: Nihil simpliciter corde felicius; nam qui innocentiam erga alios exhibet, nihil est, quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi artem quamdam simplicitatem suam, nec metuit pati, quod se fecisse non meminit. At contra mens prava semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quæ inferat, aut metuit, ne sibi hæc ab aliis inferantur.

Circa derisum.

Quia Tobias ab uxore et cognatis derisus est. Sed et Job: Numquid derident me juniores? Discipuli repleti Spiritu S. derisi sunt, et musto pleni dicti. Jeremias de se: Factus sum in derisum omni populo. David: Omnes videntes me deridebant me. Sed et Christum deridebant in domo Jairi, et in croce.

Quia sunt derisores derisis deteriores, quia, teste Salomone, parata sunt derisoribus judicia, et illisores ipse deludet.

Quia, teste Seneca, nondum felix es, si te turba nondum deriserit.

Quia, teste Job, qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, et exaudiet eum. Hinc olim dicent impij: Hi sunt quos habuimus in derisum.

Circa contemptum.

Quia quilibet, qui te æstimat et amat, partem cordis tui rapit. Hinc S. Gregorius:

Tante unusquisque a superno amore disjungitur, quanto inferius delectatur.

Quia magistro Seneca, si beatus vis esse, hoc primum cogita, contemnere, et ab aliis contemni.

Quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, teste S. Gregorio.

Quia S. David elegit abjectus esse in domo Dei, magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Circa humilitationem.

Quia, teste S. Bernardo, bona est humilitas, quæ et in presenti ab hujusmodi mordacibus curis mentem facit esse quietam, et a minacibus pœnis in futuro securam reddit conscientiam.

Quia Deus humilia respicit, et alta a longe cognoscit. Item: Ad quem respiciam, nisi ad pauperulum etc. Quis autem non gauderet, si se præ alio videret ab imperatore gratiose respectum?

Quia teste Hugone, sicut mel concordat in confectionibus medicinæ cum omnibus diversitatibus specierum; sic ex humilitatis dulcedine condirunt omnia genera virtutum.

Quia sic præ cæteris Deum recreamus odore humilitatis, juxta id: Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavilitatis.

Circa pudorem propriæ accusationis.

Quia æger ad vitandam mortem temporalem assumit amarum medicinam, quidni nos magis, ut effugiamus mortem æternam? Melior est, inquit S. Augustinus, modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus.

Quia S. Bernardus ait: Ama confessionem, si affectas decorem; ubi confessio, ibi pulchritudo et decor.

Quia tempus confessionis est tempus verum simul (ob flores propositorum) et autumnale (ob fructus penitentiarum.)

Quia confessionale est torcular, in quo exprimitur vinum lætitiæ tum pro Angelis juxta id; Majus est gaudium coram Angelis tum pro nobis (juxta id: Si est gaudium in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo) Hinc sponsa: Jam hyems (negligentiæ in divino servitio) transit, imber (lacrymarum) abiit, et recessit; flores (proposito

rum) apparuerunt in terra nostra; vineæ flores dederunt odorem suum.

Circa accusationem in publico.

Quia, sicut venenum nonnumquam cum aliis herbis mixtum conficit saluberrimam medicinam, ita accusatio aliena (etiam ex malo fine profecta) cum nostra humilitate conjuncta, plurimum proficit ad meritum ob virtutes obtinendum.

Quia per publicam accusationem peccator, velut vas luteum et contumeliæ transit in vas honoris et gloriae.

Circa detractores.

Quia, teste Seneca, malis displicere, laudari est.

Quia qui propria decoratur virtute, parentum suorum vitis, aut illorum verbis non dedecoratur, ut dicitur in Decretis.

Quia detractores sunt muscæ morituræ, teste S. Gregorio, cur ergo has times, si tu vere charitatis igne circumdatus sis?

Quia S. Bernardus dixit: Ego plagis conscientiae meae nullum iudicio aecomodatus medicamentum opprobrii et contumelias.

Quia, teste S. Gregorio, justus miranda agit, opprobria recipit, ut, qui exire foras per laudes potuit, repulsus contumelias ad semetipsum redeat, et eo se solidius intus in Deo solidet, quo foris non invenit, ubi requiescat.

Circa confusionem.

Quia incitat ad quærendum Deum juxta illud psalmi: Imple facies eorum ignominia, et quærent Nomen tuum Domine.

Circa malam societatem.

Quia, teste S. Gregorio, tolerandi ubique sunt proximi. Quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exereat.

Quia honori ducis, si quis Theses te propugnante oppugnet; cur ergo socium, dum virtutem tuam impugnat, adversaris?

Quia ut solis radii in cloaca non foedantur, ita nec virtus hominis boni in societate malorum corrumpitur.

Quia rosæ et lilia, non nisi inter spinas nascuntur.

Quia ut herinaceum spinæ contra anima-

lia, ita justum contra vitia sociorum malorum tribulatio defendit.

Circa carentiam humani favoris.

Quia repugnans si divitias tuas rapere quis conaretur; cur ergo appetis favorem hominum, per quem tibi cor eripiat.

Quia, teste S. Ambrosio, de divina miseratione tunc sperandum amplius est, quando præsidia humana deficiunt.

Quia maledictus, qui confidit in homine; cur ergo maledicentiæ materiam ultro ambis?

Quia manna consolationum divinarum, non nisi in deserto datur.

Quia si dimittas homines propter Deum, centuplum accipies.

Quia ut aurum in vacuo ascendit sursum, ita et animus a favoribus humanis evacuat.

Circa odium et inimicitiam.

Quia inimicus est meritorum occasio, maxime implendi præcepti: Diligite inimicos vestros.

Quia inimicus sibi magis nocet, quam tibi, ut phreneticus.

Circa carentiam voluptatum gustus.

Quia, sicut homo per pomum ejectus est ex paradiso voluptatis, ita et anima gula dedita separatur a Christo, cum quo esse, dulcis est paradisu, teste Thoma Kempensis.

Quia si corpori cibus naturalis tam sollicitè quæritur, quanto magis quærendum est animæ convivium, de quo Salomon: securus mens quasi iuge convivium.

Quia, teste S. Hieronymo, impossibile est, ut quis presentibus et futuris fruatur bonis; ut et hic ventrem et ibi mentem impleat; ut de deliciis ad delicias transeat, et in utroque sæculo sit beatus.

Quia vinum et cibus blande ingrediuntur, sed in fine mordent et coluber.

Quia, teste Seneca, venter præcepta non audit, possit, et appellat; non est tamen molestus creditor, parvo contentus est, da illi quod debes, non quod potes.

Quia, teste Boetio: Felix nimium prior ætas. Somnos dabat herba salubres, umbras altissima pinus, potum quoque lubricus am-

nis, non bacchica munera norat liquido confundere melle, utinam modo nostra redirent in piscos sæcula mores.

Circa difficultatem jejunii.

Quia si maculam in facie haberes, gauderes, quod illam per jejunium posses removere; cur non magis gaudes, quod maculas animas per jejunium pellere possis? an nescis, quod Ecclesia canit: Qui corporali jejunio vitia comprimis.

Quia, si voragini proximus optares aliquem, qui te, ne caderes, teneret; cur non jejunium amas, quod mentem elevat, ne in gulæ, et aliorum vitiorum voraginem cadas?

Quia, teste S. Bernardo, semper virtuti cibus jejunium fuit; et de abstinence procedunt castæ cogitationes, rationabiles voluptates, salubria consilia, et per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, et virtutibus spiritus innovatur.

Quia, si condimenta varia quæris, ut cibus magis sapiat, cur jejunium negligis, quod velut præstantissimum condimentum omnes tam cibos, quam potus, sapidissimos facit?

Circa tristitiam.

Quia semper habes remedium tristitiæ a S. Augustino assignatum, dum dixit: Vis nunquam esse tristis? bene vive, bona vita semper gaudium habet. Hinc Apostolus: Gaudete in Domino semper.

Quia, ut somnium triste sequitur summum gaudium, ita tristitiam mentis, quæ transit ut somnium, maxima lætitia sequitur.

Quia tristes eventus sunt velut vinculum aureum, quo Deus trahit hominem tribulatione ad se; cur ergo non sponte sequeris?

Quia Deus cum fenore compensat tristitiam, juxta id: Gaudete etc. quia merces vestra copiosa est in caelis. Item: secundum multitudinem dolorum consolationes tuæ lætificaverunt animam servi tui. Cur ergo usuras hic solum concessas non adhibes?

Quia, si scires lapides tuos in aurum vertendos, majores et plures habere optares; cur non et tristitias, quas seis in solatia vertendas?

Contra tentationem de fortuna malorum.

Quia non sunt in manu impij bona sua, teste Job. Hinc Seneca: Quid stultius, quam in homine aliena laudare? quid eo dementiùs, qui circa se miratur, quæ ad alium protinus transferri possunt; non faciunt meliorem equum aurei freni.

Quia venient novissima, teste S. Augustino, quando nulli bono erit male, nulli malo erit bene. Hinc S. David: Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium, et intelligam in novissimis eorum.

Quia, teste S. Augustino, etiam nunc malis male est: nam multum interest, inquit, inter malum esse, et malum pati. Tu, quod patris, non es. Ille autem malum non patitur, et malus est. Vide ergo, non potest fieri, ut tibi male sit, quia pateris malum, et illi bene sit, qui est malus; cum enim est malus, putas, quia non patitur malum, cum patitur se ipsum? tibi male est, quia pateris alienum malum in corpore tuo; et illi bene, qui malum seipsum patitur in corde suo? tibi male est, quia malum habes villam, et bene est illi, qui malam habet animam?

Quia, teste S. Augustino, omnis animus inordinatus sibi ipsi est pœna; cur ergo putas pacificum, qui, cum exteriori pœce gaudet, interiora plena domesticis hostibus habet, juxta id Christi: Inimici hominis domesticus ejus.

Circa dolorem, et fletum.

Quia ut hostes, quanto sunt propinquiores, tanto magis cogunt ad arma recurrere; ita dolores ad Deum celerius cogunt confugere. Hinc S. Gregorius: Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.

Quia, ut frigus circumstans calorem auget et continet, ita tribulationes et dolores calorem amoris divini etc.

Quia, ut amici Job videntes ejus dolorem, non loquebantur ei verbum; et ita tentator cessat tentare, quem viderit doloribus occupatum.

Quia qui seminant in lacrymis, in exultatione metent; cur ergo parce semen lacrymarum seminas?

Quia Deus, teste David, cibabit nos pane lacrymarum, et potum dabit nobis in lacrymis in mensura, id est, non ultra vires. Hinc Apostolus: Fidelis Deus, qui non

permittet vos tentari supra id, quod potestis.

Quia, si gauderes aquam a te oblatam a Christo fuisse in vinum conversam, cur non magis gaudeas, si aquam lacrymarum tam copiose olim in vinum lætitiæ convertendam memineras?

Quia lacrymæ sunt fons ille, qui ascendebat de terra irrigans universam superficiem terræ.

Quia lacrymæ extinguunt flammam concupiscentiæ, spiritualem infirmitatem; hinc Ezechia dicitur: Vidi lacrymam tuam et sanavi te; lavavi a culpis, oculos aperuisti, iuxta id S. Gregorii: Sæpe quod torpentes latuit, fletibus innotescit. Hinc et Apoc. collyrio tuo inunge oculos tuos, ut videas; serenitatem mentis inducant, quia, sicut post vehementes imbres purus aer efficitur, ita post lacrymarum pluvias mentis serenitas sequitur, teste Chrysostomo; mentem elevant, iuxta id: Ascensiones in corde suo disposuit, in valle lacrymarum. Et: Multiplicatæ sunt aquæ, et elevaverunt aream in sublime; holocaustum impingunt iuxta illud S. Gregorii: Holocaustum aridum est bonum opus, quod orationis lacrymæ non perfundunt; holocaustum pingue est bonum opus, quod cum agitur, etiam lacrymis impinguatur.

Quia regnum cælorum Deus rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis debetur, teste S. Gregorio. Hinc, et Hieronymus: O humilis lacryma, tua est potentia, tuum regnum. Tribunal Judicis non vereris, delictorum tuorum accusatoribus silentium imponis, non est, qui te accedere vetet. Si sola intras, vacua non redibis, magis crucias diabolum, quam pœna infernalis. Quid plura? vincis invicibilem, ligas omnipotentem, Filium Virginis inclinas.

Quia teste S. Bernardo, lacrymæ sunt deliciae, et vinum Angelorum, in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, reconciliations jucunditas, et serenatæ conscientiæ suavitas reperitur.

Circa desiderium communionis.

Quia obediendo obtines, quod per communionem obtinisses. Unde obedientia similis est hostiæ. 4. Propter rotunditatem, unde Christi manus tornatiles dicuntur. Et Ezechiel vidit rotas moveri, quocumque spiritus ferebatur. Sed et Cassianus narrat antiquos

Monachos ad pulsum campanæ, vel littera imperfecta relicta, accelerasse. 2. Propter latitudinem, quia ad modum hostiæ late jacet, ubi ponitur. 3. Propter tenuitatem, quia ut hostia, ita et obediens, patitur se facile frangi. 4. Propter colorem, quia candidus est obediens per innocentiam, ut hostia. Hinc Psalmista: Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini. Accedit serenitas, de qua S. Bernardus: Serenitas in vultu, et dulcedo in sermonibus multum colorat obedientiam. 5. Propter saporem, quia sapit odorem cibi, de quo Christus: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me. 6. Propter imaginem, quia ut hostia continet Christi plerumque imaginem, ita obediens Christum per imitationem. 7. Propter nomen, quia, ut Eucharistia significat oblationem, ita obediens holocaustum.

Quia, vel ipso Christo teste, non semper tantum beatus venter, qui ipsum portavit, sed etiam qui audiunt verbum Dei per obedientiam, et custodiunt illud.

Contra ariditates.

Quia Christus dicit: Nisi ego abiero, Paracletus non venit ad vos.

Quia, teste S. Ambrosio, quod diutius abest, quod desideratur, tanto expectantis desideria majori quadam vi amoris ignescunt. Hinc Osea dicit de Christo. Veniet quasi imber subtemperaneus, et serotinus terræ. Et Job: Visitas eum diluculo, et subito probas illum.

Circa studii difficultatem.

Quia, teste S. Hieronymo, si quidquam est, quod in hac vita virum sapientem teneat, et inter pressuras ac turbine mundi æquo animo persuadeat manere, id esse primum reor meditationem et scientiam scripturarum. Et alibi: sicut stellæ cœli non extinguitur nox, sic mentes fidelium inhaerentes firmamento S. Scripturæ non obscurat mundana iniquitas. Hugo vero ait: Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil avidius sumitur, nihil ita mentem ab amore mundi separatur, nihil sic animum contra tentationes roborat, nihil hominem ita excitat, et adjuvat ad omne opus et ad omnem laborem, sicut studium sacræ Scripturæ.

Quia, teste Christo, omnis scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifami-

lias, qui profert de thesauro suo nova, et vetera; quis ergo pro hoc thesauro consequendo non libenter laboret? maxime cum Salomon dicit: Divitias nihil duxi in comparatione illius.

Quia studium est simile venationi; hinc S. Bernardus quibusdam interrogantibus, unde haberet scientiam, respondit: Vos queritis eam in Ephrata (id est, pulverulenta via) nos autem invenimus eam in campis sylvæ (id est, foliis fagi vel quercus nos docentibus) experto crede, aliquid amplius invenies in sylvis, quam in angulis; ligna et lapides te docebunt, quod a magistris audire non possis.

Quia labor manducandi non molestus, sed suavis est; atqui non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod exit de ore Dei. Hinc et S. David: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua etc. Hinc et Sanct. Hieronymus: Pinguissimus sermo divinus est; omnes habet in se delicias, quidquid volueris, ex sermone divino nascitur, sicut manna secundum voluntatem ejuscumque sapiebat in ore.

Quia, teste Sanct. Gregorio, sacra Scriptura est mentis oculis quasi speculum quoddam, ut ibi interna facies nostra videatur, ibi fœda, ibi pulchra dispicimus, ibi sentimus quantum proficimus, et quantum a profectu distamus. Hinc, et S. Hieronymus: Utæ sacra Scriptura vice speculi, fœdiora corrigendo, pulchra conservando, et pulchriora faciendo.

Quia sicut Jacobo omnis labor propter amorem Rachelis levis; ita et tibi pro consequenda sapientia esse debet. Hæc enim est, de qua Salomon ait: Super salutem et speciem dilexi eam. Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et amator factus sum formæ illius, et quasi mihi eam in sponsam assumere.

Circa morbos.

Quia si gaudes, te a principe visitari, cur a Deo visitari moleste fers? cur non sequeris senem dolentem, quod anno quodam per morbum non visitatus fuerit?

Quia signum est salutis; nam ægrum corpus sanas cogitationes parit. Hinc Zacharias dixit: Ad dandam scientiam salutis plebi tuæ in remissionem peccatorum, per viscera misericordiæ visitavit nos oriens ex alto.

Quia virtus in infirmitate perficitur; sicut discipulus per occasionem disputationis. Item est campus, in quo homo pro fortitudine corporali relicta, recipit internam animæ fortitudinem.

Quia debitum olim in purgatorio mille tormentis modo persolvitur levis doloris patientia.

Quia si equum ad præcipitia te ducentem gauderes ab alio vulnerari, cur non et corpus in peccatum trahens optas infirmari?

Quia si duellum tibi esset cum altero, gauderes utique hostem ab amico tuo debilitari; atqui perpetuum animæ cum corpore duellum est, cur ergo non gaudes corpus per morbos infirmari?

Quia si cauterium unius membri pateris, ut plura salves, cur non et corpus per infirmitatem aduri pateris, ut animus sanetur? Hinc S. Gregorius: Durum non aestimes, ob quod pateris, dum exterioribus cruciatibus ab interna passione liberaris.

Quia infirmitas addit alas, quibus anima ad Deum volet, iuxta id: Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.

Quia morbus est res necessaria, et summe utilis. Hinc quidam senex roganti, ut eum a tertiana liberaret, respondit: Rem tibi necessariam cupis abjicere; ut enim corpora nitro, ita animæ languoribus purificantur. Alius vero dixit, cum Deus dat infirmitatem, donum adeo magnum esse, ut neque si 400, annis pro ea serviret, gralum satis se exhibuisset.

Quia si possessio animæ est summe optanda, cur non et patientia, per quam, teste Salvatore, animas nostras possidemus.

Circa breviter vitam.

Quia longa vita, est longa peregrinatio, hanc ergo quis amet? Hinc quidam Pater: Quid est vita mortalis, nisi via? et qualis sit, fratres mei, perpendite, in via lassari, et viam nolle finire.

Quia cum corpus sit quasi carcer animæ, quis cupiat diutius in carcere hoc detineri? Hinc Osea pro beneficio datum est, ut cilius moreretur.

Quia sapiens, teste Seneca, cogitat, qualis, non quanta sit vita. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.

Quia, teste Ambrosio, tantis malis hæc vita repleta est, ut comparatione ejus mors

remedium esse putetur, non pœna; nam ideo brevem illam fecit Deus, ut molestiæ ejus, quia prosperitate vinci non potuerunt, temporis exiguitate finirentur.

Quia, teste Vincentio, si quis sciat, quis sit honorum finis, quæ vera felicitas, numquam videbitur sibi præmatura morte potiturus.

Circa mortem imminentem.

Quia, teste S. Ambrosio, mors corporis justis videtur bona, in ipsis namque quietis est portus. Hinc Cyprianus: Mortalitas ista Christi hostibus pestis est, ejus autem servis salutaris excessus.

Quia mors, teste S. Augustino, est relictio corporis, depositio sarcinæ gravis, nam corpus aggravat animam.

Quia, teste S. Bernardo, mors justi bona est propter requiem; melior propter novitatem; optima propter securitatem. Item quia finis est laborum, victoriæ consummatio, vitæ janua, et perfectæ securitatis ingressus.

Quia mors est debiti naturalis persolutio; cur ergo non gaudes tandem te importunitate hujus creditoris liberatum.

Quia stultum est timere, quod vitare non possis.

Quia vita nostra exilium est, et militiæ; quis ergo non gaudeat his per mortem imponi finem?

Circa defectum ingenii.

Quia, teste S. Gregorio, idcirco desidiosum ingenium sæpe accipit, ut de negligentia justis puniatur, quia quod sine labore assequi potuit, scire contemnit. Et ideo nonnumquam studiosus tarditate negligentia premitur, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis in studio inventionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando et studioso tarditas ad premium proficit, et desidioso velocitas ad supplicium crescit.

Quia sicut aqua, quæ figuram per impressionem cito accipit, cito etiam perdit; ferum autem tardius quidem figurat capit, sed diutius retinet, ita et res cum bono, et duro ingenio se habet.

Quia plus proficitur mediocri ingenio cum virtute conjuncto, quam optimo ingenio, cui virtus conjuncta non est. Hinc Hugo: Non

confidat prædicator vel auditor verbi divini de acumine ingenii, nec de subtilitate scrupulini, nec de sedulitate studii, sed magis confidat de bonitate Dei, de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

Circa defectum memoria.

Quia si arcam haberes, optare magis restrictam deberes, paucorum, sed utilium capacem; quis enim sanæ mentis scrinium aureum luto, aliisque rebus vilissimis reconduendis applicare velit?

Quia, si non plus sapere monet Apostolus, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem, an non illud Christi accini nobis poterit: Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima, porro unum est necessarium, scilicet, ut cum Tobia, memor sis Domini tui in toto corde tuo. Certe S. David dicit: Memor fui Dei, et delectatus sum: Dic ergo, quod Anna de Tobia: Omnia in te habentes, non debuius dimittere te.

Contra defectum scientiæ.

Quia, si gaudes, materiam tumoris aut hydropisis tibi subtractam, cur non et materiam superbiæ? an nescis quia scientia inflat, teste Apostolo?

Quia cui plus creditur, plus etiam ab eo exigitur; cur ergo doles, quod minima apud Deum debita, quam alius contraxeris.

Circa passionem iræ.

Quia, teste S. Ambrosio, præclarum est, motum temperare consilio; nec minoris est virtutis, indignationem compescere, quam omnino non irasci, cum plerumque id levius, istud fortius, æstimetur.

Quia, teste S. Chrysostomo, si ira fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur.

Contra timorem mali imminentis.

Quia recte monet Seneca: Non sis miser ante tempus; cum illa, quæ velut imminetia expavisti, fortasse nunquam eventura sint, aut si futura sunt, quid juvat dolori suo occurrere; satis cito dolebis, cum veneris, interim tibi meliora promitte. Aliquando gladius ab ipsa cervicæ revocatus est, et aliquis suo carnifici superstes fuit.

Quia, teste S. Paulo, fidelis est Deus, per quem vocati sumus in societate Filii ejus; quidni ergo socios liberet a malo, aut adjuvet? an non dixit Job: Libera me Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. An non Isaias: Juxta est, qui justificat me, quis contradicet mihi?

Quia, teste S. Augustino, timor præsens securitatem generat sempiternam. Time eum, qui super omnes est, et hominem non formidabis. Et alibi: Quid times hominem, homo in sinu Dei positus. Tu de sinu illius noli recedere, et quidquid passus ibi fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

Circa desperationem ob peccata.

Quia teste, S. Bernardo, ubi superabundavit delictum, superabundare consuevit et gratia.

Quia, teste S. Gregorio, nonnumquam forium culpa occasio virtutis fit.

Quia, teste S. Chrysostomo, non est ad virtutem ulla talis exhortatio, qualis est peccatorum recordatio.

Quia, teste S. Ambrosio, non quæritur, quis fuerit, sed quis sit. Et S. Augustinus: Non nocent mala præterita, si non placent.

Quia Deus dat humilibus gratiam quidni et humilitatis, si patienter ferant humilitationem?

Quia, uti lapsus equum stimulat ad fortius currendum, ita peccatum excitat hominem ad amplius proficiendum.

Quia, ut ex herbis vilissimis præstantissima nonnumquam aqua elicitur, ita ex peccatis aqua lacrymarum.

Quia, teste S. Ambrosio, novit Deus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum.

SPES, ET FIDUCIA IN DEUM.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Spes una ex virtutibus theologice est, quia Deum pro objecto habet, sperans beatitudinem, quæ in ipsius Dei visione, ac possessione consistit, eidemque Deo, et divino ipsius auxilio ad illam consequendam innitens. Atque ita sperat infinitum bonum, quod Deus est, et ad illud aspiciendum infinitæ virtuti innititur, quæ est potentia ejusdem Dei. Et sequitur fidem spes eo ordine, quem virtutes se habent, cum ge-

nerantur in anima, easque Deus illi infundit: siquidem virtute fidei, quæ in intellectu est, cognoscimus et apprehendimus bonum infinitum, quod est Deus, idque cognoscimus ut bonum nostrum, in quo nostra consistit beatitudo, et ut bonum, quod arduum ac difficile ad consequendum, tamen ejusdem Dei ope possibile est. Ex hac cogitatione oritur in voluntate desiderium possidendi Deum eoque fruendi, ac post desiderium spes, quæ desiderio addit certum quemdam motum, ejusdemque voluntatis elevationem, qua anima Deo magis appropinquat, ipsumque Deum adipisci conatur; et ad eum in æterna vita possidendum, videndum, ac fruendum accedere, idque per media a Deo ad hunc finem consequendum ordinata quærit. FRANC. ARIATO. II, thos. tr. III, c. I.

Hinc colligi potest, quid sit spes, videlicet donum, sive habitus supernaturalis animæ a Deo infusus, quo se movet voluntas, elevatque supra omnes naturales vires ad sperandam cum auxilio, et gratia divina, nec non honorum operum ab eadem Dei gratia, auxilioque procedentium meritis, æternam beatitudinem. Brevius: Est certa expectatio futuræ beatitudinis, proveniens ex gratia Dei, et meritis præcedentibus. Certa, inquam, debet hæc spes esse, ita ut a Deo beatitudinem, et ad eam consequendam auxilium certo speremus. Quam certitudinem accipit, et participat spes a virtute fidei, qua certissime credimus Deum esse omnipotentem, et infinitam bonitatem, et qui paratus sit, suam beatitudinem omnibus, qui eam merentur, omniaque ad eam consequendam ac promerendam necessaria auxilia, et favores dare, reque ipsa omnibus det, qui ex hac vita in ipsius gratia, et cum æternæ vitæ merito, discedunt. Ex hac fidei certitudine, quæ est in intellectu potentia (in qua proprie certitudo sita est) proficiscitur alia quædam certitudo spei in voluntate, quæ certitudo dicitur, quia cum intellectus certitudine habet similitudinem, deque ea participat. Et consistit hæc certitudo in eo, quod motus, conatusque voluntatis ad beatitudinis finem aspirantis, certus est, neque fallitur eum quo certo consequitur, neque in illos consecutione deficit. *Ibid.*

Dependet autem hæc certitudo ex multis causis. Prima, primariaque est Dei bonitas, et liberalitas, qui hominem ad beatitudinem ordinavit, eique omnia ad illius consecutionem necessaria media tribuit. Altera